

ULUSÜSTÜ AVRUPA BİRLİĞİ KURUMLARI ARASINDAKİ GÜÇ DENGESİ: İŞBİRLİĞİ Mİ, REKABET Mİ?¹

Seven ERDOĞAN²

ÖZ

Sıklıkla dünya üzerindeki en ileri bölgesel bütünleşme deneyimi olarak anılan Avrupa Birliği'nin (AB) temelinde üye devletlerden devredilen yetkiler yer almaktadır. AB düzeyinde bu yetkiler çoğunlukla hükümetlerarası ve ulusüstü özellikteki AB kurumları eliyle kullanılmaktadır. Üye devletler bütünleşmenin değişen ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak zaman içinde AB kurumlarına daha fazla yetki devrinde bulunmuştur. Bu durum AB kurumlarıyla üye devletler arasındaki ilişkilerin yeniden tanımlanmasını beraberinde getirdiği gibi kurumlar arası güç dağılımını da etkileyerek kurumlar arası ilişkilerin yeniden tanımlanmasına neden olmaktadır. Çalışma kapsamında ulusüstü AB kurumları olan Avrupa Komisyonu, Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Birliği Adalet Divanı (ABAD) arasındaki güç dengesi konusu ele alınmıştır. Çalışmada aynı zamanda ulusüstü AB kurumları arasındaki ilişkilerin işbirlikçi mi rekabetçi mi olduğuna da değinilmiştir. Ele alınan ulusüstü AB kurumları arasındaki ilişki ikili kombinasyonlar halinde değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, Avrupa Komisyonu, Avrupa Parlamentosu, Avrupa Birliği Adalet Divanı, Güç

THE BALANCE OF POWER AMONG THE SUPRANATIONAL EUROPEAN UNION INSTITUTIONS: COOPERATION OR COMPETITION?

ABSTRACT

The powers transferred by the member states lie at the root of the European Union (EU), which has been frequently labelled as the most advanced form of integration in the world. The powers transferred have been mostly used by the intergovernmental and supranational institutions at the EU level. By considering the changing needs of the integration, the EU institutions were empowered by the member states. This has affected the power distribution between the EU institutions and member states by leading the dominance of a new rationale in their relations, as well as the power balance between the EU institutions has shifted as a result. This study elaborates on the power balance among the three supranational EU institutions, namely European Commission, European Parliament and the European Court of Justice (ECJ). The study also provided an analysis about the nature of the relations between these supranational institutions, especially by defining these relations either as cooperative or competitive. The relations between the mentioned EU institutions are dealt with in the form of two-fold combinations in the study.

Keywords: European Union, European Commission, European Parliament, European Court of Justice, Power

¹ Bu çalışma yazarın Ankara Üniversitesi tarafından kabul edilen, Avrupa Birliği ve Uluslararası Ekonomik İlişkiler Anabilim Dalı tarafından 29 Eylül 2015 tarihinde kabul edilen "Avrupa Birliği Genişlemesi ve Ulusüstü Avrupa Birliği Kurumları: Yeni Kurumsalcı Bir Değerlendirme" başlıklı doktora tez çalışmasından türetilmiştir.

² Yrd. Doç. Dr., Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, İİBF, Uluslararası İlişkiler Bölümü, seven.erdogan@erdogan.edu.tr.

GİRİŞ

Üye devletlerden devredilen yetkilerle varlık kazanan AB, kendisine devredilen yetkileri kurumlar aracılığıyla kullanmaktadır. Batı Avrupa'da İkinci Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkan bölgesel bütünleşmenin başarılı olmasını mümkün olan faktörlerden biri de sahip olduğu kurumsal yapıdır. AB üye devletlerin çıkarlarını öncelikli olarak gören hükümetlerarası kurumlar ve bütünleşmenin daha ileri noktalara taşınması ile vazifelendirilen ulusüstü kurumlardan³ teşkil etmektedir. Bu da demek oluyor ki AB gücün farklı aktörler arasında bölüşüldüğü bir siyasi sistemdir.

Üye devletlerce devredilen yetkileri kullanan AB kurumları arasında işbölümün ortaya çıkardığı bir güç dengesi söz konusudur. Bilindiği üzere AB sürekli olarak gelişen ve değişen bir siyasi sistemdir. Dolayısıyla AB kurumları arası güç dengesi AB'nin kuruluşundan sonra sabit kalmayarak her antlaşma değişikliğiyle yeniden tanımlanmaktadır. AB'nin dönüşümü, ulusüstü AB kurumlarının da sistem içindeki rollerinin dönüşümünü gerekli kılmaktadır. Ulusüstü AB kurumları, bu dönüşümleri sistem içinde sahip oldukları rolleri koruyarak ve mümkün olduğu ölçüde daha etkili olmalarına imkân verecek yeni roller elde etmeye çalışarak yollarına devam etmek üzere çaba sarf etmektedir. Bu zamana kadar genel olarak ulusüstü AB kurumlarının AB sistemi içinde giderek daha güçlü hale gelmeleri söz konusu olmuştur. Bu değişim sonucunda ulusüstü AB kurumlarının hem AB içindeki mutlak güçleri hem de karşılaştırmalı güçleri, zaman içinde değişime uğramaktadır. Bu durum, üye devletlerle ulusüstü AB kurumları arasındaki ilişkileri etkilediği gibi kurumların kendi aralarındaki güç dağılımını da etkileyerek kurumlar arası ilişkilerin yeniden tanımlanmasına neden olmaktadır. AB üyesi ülkeleri bu kadar güçlü ulusüstü AB kurumlarının varlığına razı olmaya iten en önemli faktör hiç şüphesiz ki hedeflerine kapasiteleri sınırlı hükümetlerarası kurumlarla ulaşamayacaklarına dair inançlarıdır.

AB Antlaşmalarına bakıldığında tüm AB kurumlarının ilkesel olarak eşit oldukları görülmektedir. Diğer bir deyişle, AB kurumları arasında resmi anlamda ortaya konulmuş hiyerarşik bir ilişki söz konusu değildir. Lakin siyasetin gerçek dünyasında, AB kurumları arasında bir eşitliğin söz konusu olduğundan bahsetmek bir hayli güçtür. Dolayısıyla ulusüstü AB kurumları arasında da bir eşitlikten söz etmek zordur. Farklı AB politikalarında ifa edilen farklı türdeki roller bile bu politikada, sözü edilen üç kurumun birbiriyle eşit güçte olmamasına neden olan durumlardan biridir.

Bu çalışmada ulusüstü özellikler taşıyan ve bütünleşmenin en başından beri var olan üç ulusüstü AB kurumu arasındaki ilişkiye odaklanacaktır. Çalışma kapsamında ele alınacak ulusüstü AB kurumları Avrupa Komisyonu, Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Birliği Adalet Divanı (ABAD)'dir.

³ AB kurumları ve AB sisteminde ifa ettikleri roller hakkında detaylı bilgi için AB'yi Kuran Antlaşma'nın Kurumlara İlişkin Hükümler Başlıklı 4. Bölümü altında yer alan 13-19 numaralı maddelere bakılabilir. (http://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:41f89a28-1fc6-4c92-b1c8-03327d1b1ecc.0007.02/DOC_1&format=PDF, Erişim tarihi: 03.04.2017).

Özellikle bu ulusüstü AB kurumları arasındaki ilişkilerin işbirlikçi mi yoksa rekabetçi mi olduğu konusu üzerinde durulacaktır. Çünkü ulusüstü AB kurumları arasındaki ilişkilerin rekabetçi mi, işbirlikçi mi olup olmadığı karmaşık bir yönetim yapısına sahip olan AB bütünleşmesini şekillendiren faktörlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Zira ulusüstü AB kurumlarının AB sistemini şekillendirme kapasitesi, birbirleriyle ilişkilerinden de önemli ölçüde etkilenmektedir. Bu nedenden ötürü ulusüstü AB kurumları arasındaki ilişkinin işbirlikçi ya da rekabetçi olmasının, söz konusu kurumların AB bütünleşmesinde birbiriyle ilişkilerini ve birbirilerine kıyasla konumlanışlarını anlamakta önemli olduğu düşünülerek bu konunun incelenmesine karar verilmiştir. Bu sayede AB bütünleşmesinin daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunulacağı düşünülmektedir. Çalışma kapsamında ulusüstü AB kurumları arasındaki ilişkiler söz konusu kurumlar ikili kombinasyonlar halinde ele alınarak üç başlık altında incelenecektir.

I. Avrupa Komisyonu - Avrupa Parlamentosu İlişkisindeki Dengeler

AB'nin kuruluşundan beri var olan iki eski AB kurumu niteliğindeki Avrupa Komisyonu ve Avrupa Parlamentosu arasındaki ilişkiler köklü bir geçmişe dayanmaktadır. Zira iki kurum arasındaki yoğun ve köklü ilişki olağan diyalog (regular dialogue) olarak adlandırılmaktadır. Bu iki kurum ortak örgütsel ve davranışsal özelliklere sahiptir. İlk olarak her iki kurum da sektörel temelde bir örgütlenme içermektedir. Komisyonda, sektörleşme; her bir komiserin belirli bir konudan sorumlu olması şeklinde gözlemlenirken, Parlamentosunda da sektörel temelde faaliyet gösteren komitelerle ortaya çıkmaktadır. İkinci olarak, her iki kurum da siyasi olarak ideolojik temellere sahiptir. Avrupa Parlamentosunda bu durum farklı siyasi grupların varlığı temelinde ortaya çıkarken; Komisyonda, Komisyon Başkanının atanma süreci ve komiserlerin çoğunlukla eski siyasetçilerden seçilmesi ile kendini göstermektedir. Hükümetlerarası AB kurumlarının aksine Parlamento ve Komisyondaki temsilcilerin tek işleri, söz konusu AB kurumları çatısı altında yürüttükleri işlerdir. Bu sayede her iki kurum temsilcilerinin aidiyetleri de yalnızca parçası oldukları kurumlar içindir (Egeberg vd., 2014: 4-6). Parlamento ve Komisyon arasındaki benzerlikler bu kurumların karşılıklı olarak birbirinin işleyiş yapısı hakkında bilgi sahibi olmasına ve önem verilen konuları öngörebilmesine imkân sağlamaktadır.

Avrupa Komisyonu, genel olarak politika yapım süreçlerinde hükümetlerarası ve ulusüstü AB kurumlarıyla iletişim halinde olarak kendi pozisyonunu ve meşruiyetini artırmaya çalışan bir aktördür (Seidel, 2010: 70-71). Komisyon, bu iletişim sayesinde bir yandan AB kurumlarının belirli bir konuya dair görüşlerinden haberdar hale gelirken, diğer yandan diğer AB kurumlarını kendi pozisyonuna yakın bir çizgide konumlanmaları için etkilemeye çalışmaktadır. Bu kapsamda Komisyonun en fazla iletişim halinde olduğu AB kurumlarından biri de Avrupa Parlamentosudur. Örneğin bir Komisyon temsilcisi olmadan Avrupa Parlamentosu bünyesinde faaliyet göstermekte olan daimi komitelerinin toplanması oldukça nadir rastlanan bir durumdur. Hiç şüphesiz ki kurumsal olarak bu süreci kendisi

açısından kazançlı görmese Komisyonun da bu katılımı onaylaması mümkün görünmemektedir. Bu katılım sayesinde Komisyon temsilcileri hem Avrupa Parlamentosu üyelerinin belirli bir konuya ilişkin eğilimlerinden haberdar olmakta hem de Komite üyeleri yoluyla Avrupa Parlamentosu üyelerinin görüşlerini etkileme şansını elde etmektedir (Egeberg vd., 2014: 12-14).

Avrupa Komisyonunun detayları sürekli olarak hesaba katan teknokratlardan meydana gelirken, Avrupa Parlamentosunun ise konuları genel hatlarıyla anlamlandırma eğilimi yüksek politik kişilerden oluşması Komisyonu Parlamento ile ilişkisinde avantajlı kılan faktörlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır (Rosén, 2016: 415). Avrupa Parlamentosunun AB içinde AB vatandaşlarını doğrudan temsil eden tek kurum olması da, teknokratik bir kurum olması nedeniyle AB içindeki ağırlığından dolayı Birliğin sık sık demokrasi açığı eleştirilerine maruz kalmasında payı olan Avrupa Komisyonun, Avrupa Parlamentosunu bu konudaki zaafını ortadan kaldırmaya yönelik stratejik bir ortak olarak da algılamasını beraberinde getirmiştir. Komisyonun bu tutumu Avrupa Parlamentosunun AB sistemine daha fazla entegre olmak ve AB ile ilgili konularda sürekli olarak bilgi sahibi olma isteğiyle de uyumludur (Rosén, 2016: 410). Kısacası iki kurumun karşılıklı olarak birbirlerine ihtiyaçlarının olduğunu düşünmeleri aralarındaki ilişkinin kurumsal bir hal almasında önemli rol oynamıştır. Başka bir deyişle Avrupa Komisyonu ve Avrupa Parlamentosu arasında AB Antlaşmalarında tanımlanan hususların ötesinde daha güçlü bir ilişki söz konusudur. Hatta bu iki kurum 2010 yılında aralarındaki ilişkiyi düzenleyen bir çerçeve anlaşma da imzalanmıştır. Bahse konu anlaşma ile Komisyonun siyasi sorumluluğu ve meşruiyetinin güçlendirilmesi, iki kurum arasındaki yapıcı işbirliğinin özellikle bilgi akışını geliştirmek suretiyle güçlendirilmesi ve süreç ve planlamaya ilişkin konularda iki kurum arasındaki işbirliğinin ilerletilmesi amaçlanmıştır (Avrupa Parlamentosu, 2010).

Bilindiği üzere AB bütünleşmesi üye devletler arasında imzalanan antlaşmalar yoluyla sürekli bir değişim geçirmektedir. Antlaşma değişikliği dönemleri ulusüstü AB kurumları da dahil olmak üzere ilgili tüm aktörlere AB sisteminde kendi çıkarlarına uygun değişiklikleri ortaya çıkarabilme fırsatı vermektedir. AB sistemi içindeki en önemli hedeflerinden birisi ulusal düzeydeki yasama organları olan ulusal parlamentolara benzer rol ve yetkilere AB çerçevesinde sahip olmak olan Avrupa Parlamentosu için de Antlaşma değişiklikleri bu hedefe ulaşmak için kullanılacak fırsatlar olarak ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla Birlik tarihinde imzalanan antlaşmaların ortak özelliklerinden biri de Avrupa Parlamentosunun her yeni antlaşma ile AB sistemindeki yetki ve rollerinin artıyor olmasıdır. Zaman içinde Avrupa Parlamentosunun AB sisteminde yeni yetkiler elde ederek daha önemli bir aktör haline gelmesi Komisyonun gücünde önemli bir azalışa neden olmamıştır (Nugent ve Rhinard, 2016: 1199). Bununla birlikte Avrupa Parlamentosunun AB içinde artan gücü, Avrupa Komisyonu ile daha fazla ilişkili hale gelmesini de beraberinde getirmiştir. Örneğin, 2009 yılında yürürlük kazanan Lizbon Antlaşması ile birlikte Komisyon başkanının atanmasına ilişkin benimsenen yeni süreçte Avrupa

Parlamentosu seçim sonuçlarıyla Komisyon Başkanının seçilmesi arasında kurulan bağlantı da iki kurum arasındaki bağlantıları daha güçlü hale getiren bir diğer faktördür(Gostyńska, 2014: 87). AB bütünleşmesini değişime zorlayan güçlerden biri olan genişlemeler de ulusüstü AB kurumları arasındaki güç dengesine etki edebilmektedir. Örneğin, Doğu genişlemesi ertesinde Avrupa Parlamentosunun, Avrupa Komisyonu karşısında geçmiş döneme kıyasla daha bağımsız bir kurum haline geldiği gözlenmektedir. Günümüzde Parlamento birçok durumda Komisyondan farklı bir pozisyon benimseyebilmektedir (Thomson, 2009: 22).

AB sistemi içinde daha güçlü bir aktör haline gelmek üzere çaba sarf ederken Avrupa Parlamentosunun en önemli destekçilerinden biri de Avrupa Komisyonu olmuştur. Avrupa Parlamentosu zaman içinde güçlenerek AB karar alma süreçlerinde daha etkili bir kurum haline gelmiştir. Komisyon, Avrupa Parlamentosunun AB bütünleşmesindeki gücünü artırma isteğini, özellikle de Bakanlar Konseyi karşısında daha güçlü bir aktör haline gelmesinin her zaman destekçisi olmuştur. Bu durumun arkasında hiç şüphesiz bu kurumu kendine AB bütünleşmesinde, özellikle Bakanlar Konseyi ile ilişkisinde, müttefik olarak görmesi etkili olmuştur (Seidel, 2010: 70-71). İlâveten Komisyon, Parlamentosunun doğrudan seçimle oluşmasını kendi faaliyetlerinin demokratik meşruiyetini arttıran bir faktör olarak görmüştür. Başka bir deyişle, Birliğin karşı karşıya olduğu demokrasi açığı eleştirilerinin farkında olan Avrupa Komisyonu, bu durumda Avrupa Parlamentosunun her yeni antlaşma değişikliği ile daha güçlü bir kurum olacağını farkında olarak pragmatik şekilde hareket etmekte ve Avrupa Parlamentosunun gücündeki artış resmi olarak gerçekleşmeden önce de bu kurumun isteklerine uygun olarak hareket etmeye özen göstermektedir (Rosén, 2016: 410-411). Komisyonun bu erkenci tutumu Avrupa Parlamentosu ile diğer karar verici AB kurumu niteliğindeki Bakanlar Konseyi arasındaki ortaklığı önlemeye yönelik bir çaba olarak da anlaşılabilmektedir.

Avrupa Parlamentosu ve Bakanlar Konseyi arasındaki rekabet de Parlamentosunun AB sistemi içindeki gücünde meydana gelen artış neticesinde artmıştır (Peterson ve Bomberg, 1998: 46). Bu durum, ulusüstü AB kurumlarından özellikle Komisyonu, Bakanlar Konseyi ile tek başına mücadele etmek zorunda olmaktan kurtarmıştır. Parlamento da Komisyonu, Konsey ile ilişkisinde her zaman doğal bir müttefiki olarak görmüştür (Westlake, 1997: 239). Bununla birlikte gücü artan Avrupa Parlamentosu da Avrupa Komisyonu ile işbirliği içinde olmayı daha az önemser hale gelmiştir (Rosen, 2016: 421). Parlamento güçlendikçe Komisyon açısından Bakanlar Konseyi ya da üye devletler karşısında daha az destekçi bir müttefik haline gelmiş ve bu da karar alma süreçlerinde Komisyon, Bakanlar Konseyi ve Parlamento arasında üç taraflı bir güç mücadelesinin oluşmasını kaçınılmaz hale getirmiştir (Nugent, 2001: 189). Çünkü Parlamento, AB içinde güç kazandıkça Komisyon ile çıkarları giderek farklılaşmaya başlamıştır (Tsebelis ve Garrett, 2000: 17). Bu nedenle Komisyon, AP'nin kendi üzerindeki gücünün artması konusunda son dönemde daha fazla ihtiyatlıdır (Corbett, 1998: 50). Yani

Avrupa Komisyonu gelecek dönemlerde yaşanması olası antlaşma değişiklikleri sırasında Avrupa Parlamentosunun gücünün artmasına destek olurken daha ihtiyatlı davranmalı ve Avrupa Parlamentosunun artan gücünün Avrupa Komisyonunun AB sistemi içinde daha güçlü hale gelmesine katkıda bulunup bulunmadığını daha iyi hesaplamalıdır.

Avrupa Parlamentosunun Komisyonla arasındaki ilişkinin müttefiklik çizgisinden uzaklaşmasında, Parlamentosunun artan gücünün Komisyon üzerindeki kontrol ve denetim gücündeki artış şeklinde gerçekleşmesi de etkili olmuştur. Parlamento; yazılı ya da sözlü soru, inceleme raporları, bütçe sürecine ilişkin onaylar, Komisyon başkanı ya da komiserlerin atanması ve en önemlisi güvenoyu gibi mekanizmalar yoluyla Komisyon üzerindeki kontrol ve denetimini gerçekleştirmektedir (Nugent, 2001: 191-193). Avrupa Parlamentosunun Komisyon üzerindeki denetim gücü; bu iki kurum arasındaki ilişkinin eşitler arası bir ilişkiden Parlamentosunun hiyerarşik olarak daha üstte yer aldığı yeni bir ilişki türüne dönüşmesini de beraberinde getirmiştir. Parlamentosunun Komisyon üzerindeki denetim ve kontrol yetkileri, AB sistemi içinde ilk kez bir ulusüstü AB kurumu diğer bir ulusüstü AB kurumu üzerinde bu tür yetkilere sahip hale geldiğinden dolayı ilgi çekicidir. Üye devletlerin; Parlamentoya, Komisyonu kontrol ve denetim yetkileri vermesi; bu durumun, iki kurum arasındaki ilişkilerin doğasını etkileyerek üye devletler karşısında ortak bir tutum sergileyebilme ihtimalinin ortadan kalkmasına neden olabilme potansiyeli taşımamasından dolayı aynı zamanda stratejik bir hamle olarak değerlendirilebilir. Çünkü bu yolla üye devletler tarihsel olarak birbiri ile işbirliği içinde olan bu iki kurum arasında Parlamentosunun Komisyon üzerindeki denetim ve kontrol yetkilerinden kaynaklanan hiyerarşik bir ilişkinin ortaya çıkmasına neden olmuş ve bu yolla iki kurumun bir araya gelerek kendisine karşı güçlü bir cephe oluşturmaya engel olmaya çalışmış varsayımında bulunulabilir.

Avrupa Parlamentosu, bu zamana kadar Komisyonla ilişkisinde ortaya çıkan problemleri; bu kurum üzerindeki kontrol ve denetim mekanizmalarını dikkatli bir şekilde kullanarak çözmeye çaba göstermiş ve güvenoyu mekanizmasını kullanmaktan kaçınarak Komisyonla arasındaki ilişkinin zarar görmemesine önem vermiştir (Corbett vd., 2003: 240). Bu genel eğilimin en önemli istisnası 1999 yılında Santer Komisyonunun Avrupa Parlamentosunun güvensizlik oylaması baskısı neticesinde istifa etmek zorunda kalması olmuştur. Parlamentosunun Komisyon üzerinde baskı oluşturmada Santer Komisyonuna ilişkin gündeme gelen yolsuzluk, adam kayırma ve AB bütçesinin kötü yönetilmesi iddiaları etkili olmuştur. İddiaların odak noktasında Fransız Komiser Edith Cresson ile İspanyol Komiser Manuel Marin yer almıştır. Süreç dahilinde komisyonun tamamen istifa etmek durumunda kalması ise kurumun işleyişinde bireysel sorumluluk yerine toplu sorumluluk ilkesinin egemen olmasıdır. Bununla birlikte bu toplu istifa AB tarihinde bir ilk olmuştur (Ringe, 2005: 676-677). Santer Komisyonunun istifası her yeni AB antlaşması ile AB sisteminde daha güçlü hale gelen Avrupa Parlamentosunun Komisyon tarafından görmezden gelinen, ancak oldukça etkili sayılabilecek denetim gücünün kanıtı olmuştur (Topan, 2002: 2). Başka bir deyişle, Avrupa Parlamentosunun Santer

Komyonu üzerinde büyük bir baskı uygulamasında Komisyonun, gücü artan Parlamento ile eskisi gibi ilişki kurmaya devam etmesinden Parlamantonun duyduğu rahatsızlık da kilit rol oynamıştır (Judge ve Earnshaw, 2002: 364). İlâveten, bu istifanın ardından Komisyonun idari bir reform geçirmesi AB'nin öncelikli konularından biri haline gelmiştir. Yani 2000'li yılların başında Komisyonun geçirdiği değişim sürecinde AB sisteminde gücü artan Avrupa Parlamantosunun inkar edilemez bir payı olmuştur.

Bilindiği üzere Avrupa Parlamantosunu Birlik içinde ilk etapta yalnızca bir danışma organı niteliğindeki zaman için birçok politika alanı itibariyle Bakanlar Konseyi ile karar alma yetkisini paylaşır hale gelmiştir. Avrupa Komisyonu ise Birliğin aldığı kararlara ilişkin teklifleri hazırlayan kurumdur. Karar alma süreçlerinde Avrupa Parlamantosunun vetosu ile karşılaşmak istemeyen Komisyon, Parlamantonun resmi olarak karar alma sürecinin parçası olduğu politika alanlarında tekliflerini hazırlarken erken dönemlerden itibaren bu kurumun hassasiyetlerini dikkate almaktadır (Rihervold ve Rosén, 2016: 700). Komisyon açısından Parlamantonun AB sistemi içinde güçlenmesi neticesinde üye devletlere ek olarak hassasiyetleri önemle dikkate alınması gereken yeni bir aktör daha söz konusu olmuş ve Komisyonun faaliyetleri, doğal olarak Avrupa Parlamantosunun etkisine daha açık bir hale gelmiştir. Her ne kadar Avrupa Parlamantosunun, Avrupa Komisyonu üzerindeki denetim ve kontrol gücü, AB'nin kuruluşu sonrasında giderek artmış olsa da halen üye devletler, Komisyon açısından birincil derecede önemli olan amillerdir (Pollack, 2003: 114). Üye devletlerin bu ayrıcalıklı konumu devam ettiği sürece, Parlamento ve Komisyon açısından üye devletler karşısında her zaman işbirliğine gidebilme ihtimali mevcuttur. İlâveten Parlamento, AB sistemi içindeki rollerini yerine getirirken her zaman Komisyonun kaynaklarına ve bilgisine ihtiyaç duymuştur. Günümüzün karmaşık dünyasındaki gelişmeleri anlamlandırmak daha fazla bilgiye ihtiyaç duyulmasını beraberinde getirmiştir. Daha önce belirtildiği üzere Komisyon da AB sistemi içinde çeşitli konularda kendini güçlendirmek için Avrupa Parlamantosunun desteğine ihtiyaç duymaktadır. Bu nedenle iki kurum arasındaki ilişkide karşılıklı bir bağımlılık söz konusudur (Westlake, 1997: 262). Bu durum bu iki ulusüstü AB kurumunun ilişkilerinde ihtiyatlı davranmalarının temel gerekçelerinden birini teşkil etmektedir.

Özetle, AB sistemi içinde giderek ulusal parlamentolara benzer bir aktör haline gelmek isteyen Avrupa Parlamantosunu, gücünü sürekli olarak üye devletler aleyhine arttırmıştır. Mevcut durumda ise Parlamento; ulusal parlamentoların, ulus devlet düzeyinde sahip oldukları en önemli yetkilerden biri olan ve AB kurulduğu andan itibaren Komisyon tarafından kullanılan yasama teklifi hazırlama yetkisini ele geçirme isteği ile de hareket etmektedir. Bu nedenle de gelecek dönemde bu iki ulusüstü AB kurumu arasındaki rekabetin giderek artması söz konusu olabilir. Bununla birlikte geçmişte ve hâlihazırda bu iki kurum arasındaki ilişki genellikle işbirlikçi olmuştur. Üye devletlerin bu iki önemli ulusüstü AB kurumu arasındaki güç mücadelesinden faydalanarak AB içinde kendi güç ve

etkinliklerini arttırmaya yönelik faaliyetlerde bulunması da olasıdır. Zira üye devletlerin iki kurum arasındaki işbirliğine zarar vermeye yönelik denemeleri de olmuştur. Bundan dolayı da Avrupa Parlamentosu ve Komisyon, ilişkilerinde işbirliğinin hâkim unsur olmasını sağlamak üzere geçmiş dönemlere kıyasla daha fazla çaba sarf etmelidir. Diğer taraftan ulusal parlamentoların üye devletlerce yapılan yetki devri neticesinde sahip oldukları yasama gücünde meydana gelen kayıpları gidermek üzere harekete geçmeleri ve AB karar alma sistemine dâhil olmayı istemeleri neticesinde üye ülkelerdeki ulusal parlamentolar Lizbon Antlaşması ile yasal olarak AB karar alma sistemine eklenmiştir.⁴ Bu durum gelecek dönemde Avrupa Parlamentosunun AB sistemi içindeki gücünü artırma kapasitesini olumsuz etkileme potansiyeli taşımaktadır.

II. Avrupa Komisyonu- ABAD İlişkisindeki Dengeler

ABAD ile Avrupa Komisyonu arasında tarihsel olarak birbirinin AB içindeki konumuna destek olmaya yönelik bir ilişki söz konusu olmuştur. Zira bu iki kurumun Birlik içindeki varlık nedenleri birbiri ya örtüşmekte ya da birbirini tamamlar niteliktedir. ABAD, Komisyonun siyasi desteği olmadan AB bütünleşmesi ile ilgili olarak Avrupa'daki yasal düzenin ulusüstü yönde ilerlemesini sağlamakta zorluklarla karşılaşabilirdi (Marks vd., 2006: 374). Bu noktadan hareketle genel olarak iki kurum arasındaki ilişkinin işbirliği temelinde yürüdüğü iddiasında bulunulabilir.

Hem Komisyon hem de ABAD, AB bütünleşmesinin daha ileri noktalara taşınmasını sağlamak adına AB antlaşmalarının geniş bir şekilde yorumlanmasından yanadır. Bu nedenle ABAD, AB hukukunu anayasallaştırmak üzere adımlar atarken sürekli olarak Komisyon tarafından desteklenmiştir (Maduro, 1998: 9). AB hukukunu yorumlamak üzere kendi kendine harekete geçemeyen ABAD'a Komisyon, üye devletlerin AB hukukuna uygun davranmasını sağlamak üzere bütünleşme tarihinde sıklıkla başvuruda bulunarak ABAD'a AB hukukunu yorumlama fırsatı sunmuştur. Belirtildiği üzere kendi başına harekete geçerek AB hukukunu yorumlama ve AB hukukuna uymayanları cezalandırma yetkisi olmayan ABAD açısından Komisyon tarafından yapılan bu başvurular oldukça önemlidir. Bu yolla Komisyon, ABAD'a AB hukukunu yorumlama fırsatı sunarak AB hukukunun gelişim sürecine önemli ölçüde katkıda bulunmuştur (Kennedy, 1998: 67).

Bazı ABAD kararları, Komisyonun üye devletler karşısında daha güçlü hale gelmesine hizmet etmiştir. ABAD'ın aktif davrandığı durumlarda, Komisyonun AB bütünleşmesinin seyrini belirleme kapasitesi, yasama tekliflerini hazırlama rolünü kullanarak genişlemektedir (Pierson, 2004: 109). Bazen de Komisyon bir uyuşmazlığı ABAD'a taşıma tehdidini üye devletlere karşı kullanarak mahkemenin, gelecekte aleyhlerinde alabileceği bir kararla üye devletleri korkutup AB hukukuna uygun davranmaya zorlamıştır (Nugent, 2001: 195). Bu tespitlerden hareketle ABAD'ın, Komisyonun

⁴ Ulusal Parlamentoların AB karar alma sistemindeki rolleri hakkında detaylı bilgi için bakınız: Ulusal Parlamentoların AB'deki Rollerine İlişkin Protokol (<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2004:310:0204:0206:EN:PDF>, Erişim tarihi: 03.04.2017).

AB içindeki konumunu güçlendirdiği tespitinde bulunmak mümkündür. Ek olarak, Belirli bir duruma ilişkin kararını verirken ABAD, Komisyonun konuya ilişkin görüşünü dikkate alabilmektedir. AB içinde sahip olduğu bilgi avantajı sayesinde Komisyonun konuya ilişkin tutumu; ABAD'a, belirli bir kararın üye devletler tarafından kabul edilebilir olup olmadığı ya da AB bütünleşmesinin mevcut durumu itibarıyla uygun olup olmadığı konularında ipucu vermektedir (Burley ve Mattli, 1993: 72-73).

Devrin hakim koşulları diğer ulusal ve uluslararası mahkemeleri olduğu gibi ABAD'ı da etkileyerek kararlarını şekillendirmektedir. AB bütünleşmesinin kuruluş döneminde Avrupa'da bütünleşmeye uygun koşulların var olması sayesinde verdiği kararlarla ABAD AB'nin erken dönemlerinde hem bütünleşmenin hem de bütünleşme içinde kendi konumunun ileri noktalara taşınmasına katkıda bulunabilmiştir. ABAD'ın bütünleşmenin erken dönemlerinde verdiği kararların teknik nitelikte olması ve üye devletler tarafından hassas olarak nitelenen konuları kapsamaması da bu dönemde aktif bir tutum ortaya koymasını kolaylaştırmıştır. ABAD'ın bu şekilde davranmasına imkân sağlayan bir diğer husus da ulusal mahkemeler ve hukuki alanda var olan diğer aktörlerin de buna onay vermesi olmuştur (Kelemen, 2016: 117-118). Günümüzde ise tüm AB kurumları bütünleşme açısından çok az elverişli olan bir ortamdan geçmektedir. 2000 sonrası dönemde AB üyesi ülkelerin halklarının bütünleşmeye verdikleri destekte azalma meydana gelmiştir. Bu koşullar altında ulusüstü AB kurumlarının yeni yetkiler elde etmesi olası görünmemektedir. Ayrıca ABAD'ın antlaşma değişiklikleri sırasında daha önce büyük ölçüde hareket serbestisine sahip olduğu alanların dışında üye devletlerin hassasiyetlerinin yüksek olduğu politika alanlarında da görevlendirilmiş olması da günümüz AB sisteminde aktif bir tutum içinde olmasını engelleyen faktörlerden biridir (Kelemen, 2016: 129). Avro krizi sonrası dönemde Avrupa Komisyonu elindeki kaynakların büyük kısmını ve enerjisini zorunlu olarak krizle mücadele için seferber etmek durumunda kalmıştır. Bu dönemde Komisyon tarafından ABAD'da üye devletler aleyhinde açılan davaların sayısında da gözle görülür bir azalış meydana geldi. Kaynakların krize odaklanması dışında krizle mücadelede üye devletlerin desteğine ihtiyaç duyan Komisyonun bu dönemde üye devletlerle arasındaki ilişkilerde gerginlik üretme isteği de bu sonuçta pay sahibidir (Blauberger ve Kelemen, 2017: 323-324).

ABAD, AB sistemi içinde kurumsal bir dengenin söz konusu olması gerektiğine ve tüm kurumların da antlaşma temelinde kendilerine verilen rol ve görevleri yerine getirirken bu dengeye uygun davranması gerektiğine inanmaktadır. ABAD'ın bu tutumu, Komisyonun bazı davranışlarını kısıtlar nitelikte sonuçlar ortaya çıkarabilmektedir. Bu noktadan hareketle her iki kurumun, AB bütünleşmesinin daha ileri noktalara taşınması ortak hedefine sahip olmalarına karşın her durumda, bu hedefe ulaşmak için aynı doğrultuda davranmayı tercih ettiklerini söylemek mümkün değildir (Pollack, 1998: 249). Avrupa Komisyonu ABAD'a iletildiği davaların bu kurum tarafından kendisini haksız gören bir kararla yorumlanmasından hoşnut olmamaktadır. Komisyona göre ABAD'ın bu tür

kararları üye devletlerin AB hukukuna aykırı davranmak konusunda daha cesur olmalarına neden olmaktadır. Ayrıca bu tür kararlar Komisyonun AB hukukun koruyucusu olma imajına da zarar vermekte ve gelecek süreçte kurumun Birlik içindeki konumunu da tehlikeye atmaktadır (Hefeger ve Neugart, 2013: 12). Buna karşın ABAD'ın, kimi davalarda Komisyon aleyhine olan bazı kararlara imza atması; iki kurum arasında, AB bütünleşmesinin en başından beri yerleşiklik kazanmış olan ittifaka zarar verememiştir. Bu durumun arkasında, ABAD ve Komisyonun üye devletlerin AB hukukuna uymasında ortak bir sorumluluklarının söz konusu olması ve AB hukukunu öncelikli görmeleri etkili olmuş olabilir (Dinan, 2005: 302).

III. Avrupa Parlamentosu- ABAD İlişkisindeki Dengeler

ABAD kendisine devredilen yetkilerin ötesinde bir yaklaşım benimseyerek AB hukukunu yorumlayabilmektedir (Campell, 2013: 137). Bu iki kurumun kendisine verilen resmi yetkileri akıllıca kullanarak AB sistemi içinde daha güçlü aktörler haline gelme motivasyonuna sahip olduğu ileri sürülebilir. ABAD erken dönemlerden itibaren AB bütünleşmesinin gelişimi derinden etkileyen kurumlardan biri olmuştur. ABAD'ın kararları sayesinde AB, karar vericilerin kararları alırken tasavvur dahi edemeyeceğinin ötesinde bir yapı haline gelmiştir. AB bütünleşmesini daha ileri noktalara taşımak üzere ABAD'ın içinde bulunduğu tutum üye devletlerin sıklıkla tepkisine neden olsa bile üye devletler bütünleşme tarihinde hiçbir zaman ABAD'a vermiş oldukları yetkileri geri almalarına hizmet eden bir karar vermemişlerdir (Werner, 2016: 1449). Avrupa Parlamentosu da daha önce ifade edildiği üzere her yeni AB Antlaşması ile daha fazla yetki elde ederek AB sistemi içinde daha güçlü bir aktör haline gelmeye çalışmıştır. Buradan da anlaşılacağı üzere AB bütünleşmesi dahilinde daha güçlü aktörler haline gelmek üzere kendilerine verilen yetkileri kullanan bu iki kurum arasında çok açık bir ülkü birliği söz konusudur.

Avrupa Parlamentosunun zaman içinde kazandığı güçlerden biri de ABAD'a başvuru yapma hakkı olmuştur. 1979 yılında Avrupa Parlamentosu üyelerinin AB üyesi ülkelerin halklar tarafından doğrudan seçilmesinin ardından 1980'lerde Avrupa Parlamentosunun AB karar alma mekanizmalarında daha etkili bir aktör haline gelme çabası artmıştır (Lodge, 1982: 362). Avrupa Parlamentosu özellikle AB Antlaşmalarında kendine verilen hakları, Bakanlar Konseyi ve Komisyon karşısında kullanmanın mücadelesini verirken ABAD'ın da desteğini almıştır (Magnette, 2005: 144). Örneğin, Bakanlar Konseyinin, danışma usulünün geçerli olduğu bir karar alma sürecinde; Avrupa Parlamentosunun görüşünü iletmesini beklemeden bir direktifi kabul etmesi üzerine, söz konusu durum Avrupa Parlamentosu tarafından ABAD'a taşınmıştır. ABAD, bu başvuru neticesinde verdiği Isoglucose kararında⁵; Parlatmentonun görüşü beklenmeksizin kabul edilen direktifi geçersiz saymıştır.

⁵ Sıklıkla bu isimle anılan bu karar aslında ABAD'ın 1980 yılında Roquette Frères v Council, Case 138/79 davasında verdiği karardır. Mart 1979'da Komisyon tatlandırıcı olarak kullanılan mısır şurubuna ilişkin bir düzenleme yapılmasını içeren bir

Buna ek olarak ABAD kararında, Parlamentonun AB sistemi içinde doğrudan AB halklarını temsil eden tek AB kurumu olması itibarıyla özel bir konumu olduğunun altını çizmiş ve kararını verirken bu durumun hesaba katıldığını ve karar alma süreçlerinde gücü az olsa da Parlamentonun daha fazla dikkate alınması gerektiğini açıkça belirtmiştir (Tsebelis, 1999). Bu karar, Parlamentonun söz konusu dönemde diğer AB kurumları ile pazarlık etme gücünü ve sonrasında yeni yetkiler elde edebilme ihtimalini önemli ölçüde arttırmıştır (Kreppel, 2002: 72-73). Zira danışma usulü kapsamında Avrupa Parlamentosunun görüşünün alınması o dönemde gerekli olmakla birlikte Bakanlar Konseyinin karar alırken Parlamentonun görüşü ile bağlı olma gibi bir zorunluluğu bulunmamaktaydı. ABAD'ın kararı sonrasında Avrupa Parlamentosunun danışma usulünün geçerli olduğu kararları şekillendirme kapasitesinde artış gözlenmiştir. Hem Bakanlar Konseyi hem de Komisyon, bu karar sonrasında Avrupa Parlamentosunun görüşlerini daha fazla önemser hale gelmiştir. Parlamento da bunu sağlamak adına 1981 yılında kendi iç işleyiş kurallarında değişikliğe gitmiştir. Komisyon karar tekliflerinde kendisi tarafından talep edilen değişiklikleri yapmaya kadar görüşünü açıklamayı erteleyeceğini ilan etmiştir. Sonrasında Bakanlar Konseyi karar vermeden önce Avrupa Parlamentosunun görüşünü açıklamasını beklemek zorunda kalmıştır. (Lodge, 1982: 363). ABAD'ın kararı, aynı zamanda bu kurumun; Avrupa Parlamentosunun AB sistemi içinde artan yetkilerinin destekçisi olduğu şeklinde de yorumlanabilir. Bu destek AB sistemi içindeki gücünü sürekli olarak arttırmak isteyen Avrupa Parlamentosu açısından önemlidir.

Avrupa Parlamentosu ve ABAD, AB sistemi içinde sıklıkla ilişki içinde bulunması zorunlu olan kurumlar değildir. Bu durum bu başlığın daha önce ele alınan başlıklardan daha kısa olmasını ortaya çıkaran faktörlerin en başında gelmektedir. İki kurum arasındaki sınırlı bağlar nedeniyle bu iki kurum arasındaki ilişkilerin işbirlikçi mi yoksa rekabetçi bir özellik gösterdiğine ilişkin bir çıkarımda bulunmak bir hayli güçtür. Buna karşın iki kurumun AB sistemi içindeki genel rolleri ve varlık sebepleri dikkate alındığında bu iki kurum arasındaki ilişkide rekabet ya da çatışma beklentisi içinde olmak oldukça güçtür. Bundan dolayı iki kurum arasındaki ilişkilerin en azından an itibarıyla işbirlikçi bir çizgide seyrettiği ileri sürülebilir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Üye devletlerin, kendi ülkelerinin ulusal tercihlerini öncelikli gören tutumuna karşın AB bütünleşmesinin daha ileri noktalara taşınması ortak amacına sahip ulusüstü AB kurumlarının, birbirleriyle yakın ve işbirliğine dayanan ilişkiler kurması beklenebilir. Ancak kurumların ortak bir hedefe sahip olması kimi durumlarda kurumlar arasında çatışma yaşanması ihtimalini ortadan

yönetmeliğe dair teklifini sunmuştur. Avrupa Parlamentosu danışma usulü gereğince bu yönetmeliğe ilişkin belirtmesi gereken görüşünü gereken zamanda açıklayamamıştır. Bu gecikmede 1979 yılında gerçekleşen ilk Avrupa Parlamentosu doğrudan seçimlerinin de payı olmuştur. Buna karşın Bakanlar Konseyi Parlamentonun görüşünü beklemeksizin yönetmeliği kabul etmeyi tercih etmiştir. Kabul edilen yönetmelikten olumsuz etkilenen özel bir firma ABAD'a yönetmeliğin karar alma usulüne uygun bir şekilde benimsenmediğini ileri sürerek başvuruda bulunmuştur.

kaldırmamaktadır. Kurumlar bu hedefin kendi tercihlerine uygun olarak ve kendilerini güçlendirecek şekilde ortaya çıkmasını arzu ettiklerinden birbirleriyle rekabet halinde faaliyet gösterebilmektedir. Bununla birlikte çalışma kapsamında incelenen ulusüstü AB kurumlarının, aralarında uzlaşmaya varmalarının; diğer AB kurumları ile uzlaşmaya varmalarına kıyasla daha kolay olduğu iddiasında bulunmak mümkündür. Çalışmada birbirleriyle işbirliği olmaları halinde ulusüstü AB kurumlarının AB sistemi içinde daha güçlü hale gelerek bütünleşmesine dair hedeflerine daha kolay bir şekilde eriştikleri görülmüştür. Bununla birlikte bu işbirliği üye devletlerden gelen desteklerle tamamlandığında ulusüstü AB kurumlarının AB bütünleşmesini kendi tercihlerine göre yönlendirme becerisi daha da artmaktadır.

Son dönemde AB sürekli olarak krizlerle başa çıkmaya çalışmaktadır. Krizle mücadele için alınan önlemler AB bütünleşmesini olduğu kadar, ulusüstü AB kurumlarının da AB sistemi içindeki ağırlıklarında ve aralarındaki güç dağılımında değişimler meydana getirmektedir. Örneğin, Avro krizi ile mücadele etmek üzere alınan tedbirler sonrasında Avrupa Komisyonu Avro alanı ile ilgili alanlarda gündem belirleme kapasitesini önemli ölçüde kaybederek uygulama süreçlerinde daha etkili bir aktör haline gelmiştir. Ulusüstü AB kurumlarının AB sistemi içindeki güçlerinde meydana gelen bu değişim hiç şüphesiz bu kurumlar arasındaki ilişkileri ve en nihayetinde de AB bütünleşmesinin geleceğini etkileyecektir. Gelecek dönemde bu etkinin sonucu daha belirgin bir şekilde ortaya çıkacaktır. Diğer taraftan mevcut durumda AB’de, giderek hükümetlerarasılaşma eğilimlerinin söz konusu olması, ulusüstü AB kurumlarının gelecekte bu eğilime karşı aralarındaki rekabeti bir kenara koyarak daha sıkı bir işbirliği içinde olmaları sonucunu ortaya çıkarabilir.

KAYNAKÇA

- Avrupa Parlamentosu, *Avrupa Parlamentosu ve Komisyon arasındaki Çerçeve Anlaşma*, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P7-TA-2010-0009&language=EN>, (09.02.2010).
- BLAUBERGER, Michael ve R. Daniel Kelemen (2017), “Can Courts Rescue National Democracy? Judicial Safeguards against Democratic Backsliding in the EU”, *Journal of European Public Policy*, 24 (3), ss. 321-336.
- BURLEY, Anne-Marie ve Walter MATTLI (1993), “Europe Before the Court: A Political Theory of Legal Integration”, *International Organization*, 47(1), ss. 41-76.
- CAMPBELL, Fiona Jayne (2013), “Power Sharing in the European Union: Has Court of Justice Activism Changed the Balance”, *North East Law Review*, 1, ss. 109-139.
- CORBETT, Richard (1998), *The European Parliament’s Role in Closer EU Integration*, London: Palgrave Macmillan.

-
- CORBETT, Richard, Francis Jacobs ve Michael Shackleton (2003), *The European Parliament*, London: John Harper Publishing, 5.Baskı.
- DİNAN, Desmond (2005), *Ever Closer Union*, Boulder: Lynne Rienner Publishers, 3. Baskı.
- EGERBERG, Morten, Åse GORNITZKA ve Jarle TRONDAL (2014), “A Not So Technocratic Executive? Everyday Interaction between the European Parliament and the Commission”, *West European Politics*, 37(1), ss. 1-18.
- GOSTYŃSKA, Agata (2014), “The European Parliament and European Commission After the May Elections: An Indispensable Partnership”, *The Polish Quarterly of International Affairs*, 1, ss. 83-95.
- HEFEGER, Carsten ve Michael NEUGART (2013), “Policy Deviations, Uncertainty, and the European Court of Justice”, *CESinfo Working Paper*, 4143.
- JUDGE, David ve David EARNSHAW (2002), “Political Responsibility for the Administration of Europe: The Commission’s Resignation March 1999”, *Governance*, 15(3), ss. 345-374.
- KELEMEN, R. Daniel (2016), “The Court of Justice of the European Union in the Twenty-First Century”, *Law and Contemporary Problems*, 79(1), ss. 117-140.
- KENNEDY, Tom (1998), *Learning European Law*, London: Sweet & Maxwell.
- KREPPPEL, Amie (2002), *The European Parliament and Supranational Party System: A Study in Institutional Development*, Cambridge: Cambridge University Press.
- LODGE Juliet (1982), “The European Parliament: In Search for Institutional Change”, *The World Today*, 38(9), ss. 361-368.
- MADURO, Miguel P. (1998), *We The Court: The European Court of Justice and The European Economic Constitution*, Oxford: Hart Publishing.
- MAGNETTE, Paul (2005), *What’s the EU? Nature & Prospects*, London: Palgrave Macmillan.
- MARKS, Gary, Liesbet HOOGHE ve Kermit BLANK (2006), “European Integration from the 1980s: State Centric vs Multi-Level Governance”, Mette E. SANGIOVANNI (der.), *Debates on European Integration*, London: Palgrave Macmillan, ss. 357-377.
- NUGENT, Neill (2001), *The European Commission*, London: Palgrave Macmillan.
- NUGENT, Neill ve Mark RHINARD (2016), “Is the European Commission Really in Decline”, *Journal of Common Market Studies*, 54(5), ss. 1199-1215.
- PETERSON, John ve Elisabeth BOMBERG (1998), “Northern Enlargement and EU Decision Making”, P. H. Laurent ve M. Maresceau (der.), *The State of the European Union: Deepening and Widening*, Boulder: Lynne Rienner Publishers, s. 43-65.
- PIERSON, Paul (2004), *Politics in Time*, New Jersey: Princeton University Press.

-
- POLLACK, Mark A. (1998), “The Engines of Integration? Supranational Autonomy and Influence in the European Union”, W. Sandholz ve A. S. Sweet (der.), *European Integration and Supranational Integration*, Oxford: Oxford University Press, ss. 217-249.
- (2003), *The Engines of European Integration: Delegation, Agency and Agenda-Setting in the European Union*, Oxford University Press.
- RİDDERVOLD, Marianne ve Guri ROSÉN (2016), “Trick and Threat: How the Commission and the European Parliament Exert Influence in EU Foreign and Security Policies”, *Journal of European Integration*, 38 (6), ss. 687-702.
- RİNGE, Nils (2005), “Government-Opposition Dynamics in the European Union: The Santer Commission Resignation Crisis”, *European Journal of Political Research*, 44, ss. 671-696.
- ROSÉN, Guri (2016), “A Match Made in Heaven? Explaining Patterns of Cooperation between the Commission and the European Parliament”, *Journal of European Integration*, 38(4), ss. 409-429.
- SEİDEL, Katja (2010), *The Process of Politics in Europe: The Rise of European Elites and Supranational Institutions*, London: Palgrave Macmillan.
- TSEBELİS, George, (1999), “Institutional Analysis of European Union”, *European Community Studies Association Newsetter*.
- TSEBELİS, George ve Geoffrey GARRETT (2000), “Legislative Politics in the European Union”, *European Union Politics*, 1(1), ss. 9-36.
- THOMSON, Robert (2009), “Actor Alignments in the European Union Before and After Enlargement”, *European Journal of Political Research*, 48 (6), ss. 756-781.
- TOPAN, Angelina (2002), “The Resignation of the Santer-Commission: The Impact of Trust and Reputation”, *European Integration Online Papers*, 6(14).
- WERNER, Benjamin (2016), “Why Is the Court of Justice of the European Union not More Contested? Three Mechanisms of Opposition Abatement”, *Journal of Common Market Studies*, 54 (6), ss. 1449-1464.
- WESTLAKE, Martin (1997), “The Commission and the Parliament”, G. Edwards ve D. Spence (der.), *The European Commission*, Devon: Cartermill Publishing, 2. Baskı, ss. 239-263.